

СЕКЦІЯ 1. ФІНАНСОВО-БАНКІВСЬКЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Горбатюк Ю. М.

аспірант кафедри економіки та фінансів

Коваль Л. А.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри економіки та фінансів

Міжнародного економіко-гуманітарного

університету ім. акад. С. Дем'янчука

м. Рівне, Україна

ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ ТА МЕХАНІЗМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ТРУДОДЕПРЕСИВНІ РЕГІОНИ УКРАЇНИ

Проблема фінансового забезпечення розвитку депресивних територій є складною і багатогранною. Вона пов'язана, з одного боку, із значними диспропорціями у територіальній структурі національної економіки, що призвели до неефективного використання переваг територіального поділу праці, науково-технічного та фінансового потенціалу, а з другого – із відсутністю ефективної та збалансованої регіональної політики, зокрема, вагомої її складової – фінансової політики.

На сучасному етапі економічних перетворень відсутні ефективні механізми розв'язання проблем подолання депресивності територій. Зусилля вітчизняних вчених і практиків зосереджені на розробці та реалізації заходів державного стимулювання їх розвитку, пошуку коштів для фінансування депресивних регіонів, опрацюванні національних і регіональних програм подолання депресивності територій [1-4]. Це зумовлює необхідність глибокого вивчення особливостей фінансового забезпечення розвитку цього типу територіальних утворень для вдосконалення механізмів управління ними, які за темпами реформування відстають від процесів економічних трансформацій в умовах ринкових відносин [5-8].

О. Ватченко визначає три рівні депресивних регіонів. Найвищим рівнем територіальних утворень, на якому визначається депресивність в Україні, є регіон (рівень 1). Наступним рівнем територіальних утворень, на якому визначається депресивність, є місто обласного значення (рівень 2). Найнижчим рівнем територіальних утворень, на якому визначається депресивність, є промисловий (рівень 3А) та сільський райони (рівень 3Б) [9].

Цікавими з цього приводу є роботи Д. Дукова, який пропонує вважати депресивними регіони, у яких валовий регіональний продукт на одну особу є нижчим 65 % від його середнього рівня по країні [10].

Враховуючи це та з урахуванням європейського досвіду, можна запропонувати таку градацію депресивності регіонів України:

1) група – розвинені регіони, у яких валовий регіональний продукт на душу населення перевищує 90 % від середнього рівня по країні;

2) група – опорні регіони із валовий регіональний продукт на душу населення від 65 % до 90 % від середнього рівня по країні;

3) група – депресивні, менш розвинені регіони із валовий регіональний продукт на душу населення нижче 65 % від середнього рівня по країні [11-13]. Зауважимо, що для об'єктивності даних, значення валовий регіональний продукт потрібно брати як середнє за останні п'ять років.

Цікаві міркування стосовно депресивних територій викладені в роботі Є. Матвіїшина. На думку автора, відстала або депресивна територія (місто, район тощо) може бути розташована у відносно благополучному регіоні. Тому для державної підтримки депресивних територій важливо здійснювати облік саме таких територій, а не оперувати показниками, що стосуються регіонів загалом [14]. З огляду на це, необхідно розглянути ідентифікацію депресивних територій на рівні окремих міст та районів.

У законодавстві України встановлено, що для визнання міста обласного значення депресивним, необхідно, щоб одночасно дотримувалися такі вимоги: 1) рівень зареєстрованого (довготривалого) безробіття становив більше ніж 125 % від середнього в регіоні; 2) рівень середньомісячної заробітної плати становив менше ніж 75 % від середнього рівня у регіоні.

У Законі України «Про стимулювання розвитку регіонів» встановлено низку показників, за якими можна ідентифікувати райони як депресивні. Для деталізації цих показників розроблено Постанову Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу соціально-економічних показників розвитку регіонів, районів та міст обласного значення для визнання територій депресивними» [15].

Ці показники підлягають цілком обґрунтованій критиці з боку науковців. Так, як зауважує О. Ватченко, у більшості областей розрахунок показників частки зайнятих у промисловості та сільському господарстві не здійснюється. Відсутність необхідної статистичної інформації призводить до неможливості розмежування районів на промислові та сільські, яка необхідна для подальшого визначення депресивних територій [16].

Загалом ми погоджуємося із науковцями, щодо зменшення кількості показників для визначення депресивних територій. Вважаємо, що для виявлення депресивних районів, потрібно використовувати такі показники: 1) обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на душу населення; 2) обсяг капітальних інвестицій у розрахунку на душу населення.

У випадку, якщо обидва показники протягом останніх 5 років одночасно є меншими за 25 % від середніх значень по регіону, то

необхідно впроваджувати спеціальний режим інвестиційної діяльності на території цього району.

Підсумовуючи результати дослідження, можна зробити такі висновки:

1. У вітчизняній науковій літературі не вироблено однозначного трактування категорії «депресивний регіон». На нашу думку, найбільш вдалим є трактування депресивного регіону як території, на якій через певні причини перестають діяти стимули саморозвитку, і тому немає підстав розраховувати на самостійний вихід із кризової ситуації.

2. Також існують різні підходи щодо класифікації депресивних регіонів. Науковці розмежовують депресивні, відсталі та кризові регіони. Виокремлюють також старопромислові, аграрно-промислові та добувні. Заходи державної підтримки депресивних регіонів повинні залежати від типу регіону.

3. У науковій літературі виокремлено такі види державної підтримки депресивних територій: 1) нормативно-законодавча підтримка; 2) цільова фінансова допомога; 3) фіскально-кредитна підтримка; 4) інноваційна та організаційна допомога; 5) структурна підтримка; 6) науково-методична підтримка; 7) митна допомога

4. Запропоновано розширити заходи державної підтримки розвитку депресивних територій в Україні шляхом стимулювання приватного інвестування та створення сприятливих умов для підприємництва на цих територіях. Рівень податкових пільг інвесторам повинен залежати від рівня соціально-економічного розвитку регіону. З цією метою запропоновано виокремити три групи регіонів: 1) розвинені регіони, у яких валовий регіональний продукт на душу населення перевищує 90 % від середнього рівня по країні; 2) опорні регіони із валовий регіональний продукт на душу населення від 65 % до 90 % від середнього рівня по країні; 3) депресивні регіони із валовий регіональний продукт на душу населення, меншим 65 % від середнього рівня по країні.

5. Для ідентифікації депресивних районів запропоновано використання таких показників: 1) обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на душу населення; 2) обсяг капітальних інвестицій у розрахунку на душу населення. У випадку, якщо обидва показники протягом 5 років одночасно є меншими за 25 % від середніх значень у регіоні, то необхідно впроваджувати спеціальний режим інвестиційної діяльності на території цього району.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Федорчак О. В. Державне управління інвестиційною діяльністю на регіональному рівні в Україні: проблеми та напрями вдосконалення. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. № 2 (52). С. 103–112.

2. Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Регіональна політика: правове регулювання : світовий та український досвід: Київ: Леста, 2010. 224 с.

3. Вахович І. М., Купира М. І. Обґрунтування сутності економічної категорії «депресивний регіон». *Економічні науки*. 2014. № 11 (43). С. 27–34.

4. Йорданов А. Є. Класифікація територій в контексті державного стимулювання регіонального розвитку. *Державне будівництво*. 2008. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_2_32 (дата звернення: 19.03.20).

5. Суркова С. А., Шушаріна В. В. Депресивні регіони: типологічні особливості і механізми подолання депресивності. *Регіональна економіка: теорія та практика*. 2009. № 1 (94). С. 25–37.

6. Матвіїшин Є. Г., Нема О. С. Зарубіжний досвід надання державної підтримки розвитку потенціалу відсталих і депресивних територій. *Демократичне врядування*. 2009. №. 3. С. 43–50.

7. Ярошенко І. В. Механізми державної підтримки проблемних регіонів. *Моделювання регіональної економіки*. 2014. № 1. С. 133–149.

8. Біла І. С., Салатюк Н. М. Світовий досвід державного регулювання підприємництва. *Проблеми економіки*. 2014. № 1. С. 26–30.

9. Ярошенко І. В. Механізми державної підтримки проблемних регіонів. *Моделювання регіональної економіки*. 2014. № 1. С. 133–149.

10. Говоруха В. В., Дегтяр А. О., Мамонова В. В. Депресивні території: шляхи виходу із кризи. Київ: НАДУ, 2008. 56 с.

11. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (Постанова Кабінету Міністрів України № 385 від 06.08.2014 р.). Верховна Рада України. Офіційний сайт. Нормативні акти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.03.2020).

12. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 51, ст. 548). Верховна Рада України. Офіційний сайт. Нормативні акти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15#Text> (дата звернення: 13.03.2020).

13. Ватченко О. Б., Андрейченко О. А. Проблеми ідентифікації депресивних територій в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2015. № 1 (45). Т. 3. С. 32–37.

14. Вернера І. Є. Регіони України : стат. зб. Київ: Державна служба статистики України. Ч. II. 2017. 680 с.

15. Дуков Д. Ф. Інституціональне забезпечення державної регіональної політики України в контексті європейського вибору. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2015. № 17. С. 108–118.

16. Про затвердження Порядку здійснення моніторингу соціально-економічних показників розвитку регіонів, районів та міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення для визнання

територій депресивними (Постанова Кабінету Міністрів України № 235 від 02.03.2010 р.). Верховна Рада України. Офіційний сайт. Нормативні акти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/235-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.03.2020).

Козак С. В.

к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів
Міжнародного економіко-гуманітарного
університету ім. акад. С. Дем'янчука
м. Рівне, Україна

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ РОЗВІТКУ РЕГІОНІВ

Останнім часом відсутність стабільності у забезпеченні виконання зобов'язань перед вкладниками з боку банків та пропозиції кредитних ресурсів гальмує подолання кризових явищ та піднесення економічного розвитку. Одним з важливих завдань стає моніторинг функціонування банків щодо саме стабільного розвитку.

У тезі розглянуто погляди на сутність фінансової стабільності банківської системи, принципи забезпечення фінансової стабільності і визначено динаміку показників фінансової стабільності банківської системи України.

Фінансова стабільність банківської системи – це міра повноти та якості вирішення завдань, поставлених перед системою, виконання банківською системою своєї місії, що забезпечує досягнення позитивного фінансового результату; спроможності максимально ефективно та з мінімальним ризиком трансформувати, розподіляти та використовувати ресурси задля виконання власних зобов'язань, збереження ефективності діяльності банків в умовах допустимого ризику та нівелювання наслідків кризи [1].

Узагальнення та аналіз наявних підходів до розроблення індикаторів фінансової стабільності банківської системи дали змогу структурувати їх таким чином. По-перше, це індикатори, які оцінюють виконання банківською системою основних функцій на макроекономічному рівні. У зазначену групу доцільно включати такі показники, як динаміка розвитку банківської системи (капітал, активи, кредити, депозити), співвідношення їх та макроекономічних показників (внутрішній валовий продукт, доходами населення) розвитку країни.

Слід відзначити, що у 2018 році банківський сектор України отримав рекордний чистий прибуток у 21,7 млрд. грн. (рентабельність капіталу становила 14,3 %) [2]. З огляду на те, що декларовані в минулому банками